

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ειδικά θέματα Δικαίου της Πληροφορίας

Profiling και Κοινωνικά Δίκτυα

Λίλιαν Μήτρου (L.Mitrou@aegean.gr)

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Τμήμα Μηχανικών Πληροφοριακών & Επικοινωνιακών
Συστημάτων

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Διάγραμμα

- Τι είναι και σε τι αποσκοπεί το profiling
- Profiling και εξόρυξη δεδομένων
- Profiling στα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα
- Επιπτώσεις του Profiling στα δικαιώματα
- Η νομική βάση και οι νομικοί περιορισμοί του Profiling
- Συμπερασματικές/Κριτικές παρατηρήσεις

Τι είναι το profiling

- Διαδικασία εξεύρεσης συσχετισμών μεταξύ δεδομένων
- Δημιουργία μορφοτύπων με τρόπο ώστε να συσχετίζονται με άλλα δεδομένα για να προσδιοριστεί ή/και να ταυτοποιηθεί ένα πρόσωπο
- Χρήση μορφοτύπων (συνόλων από συσχετιζόμενα δεδομένα) ώστε να καταταχθεί ένα πρόσωπο σε μία ομάδα ή σε μία κατηγορία

Profile και Profiling ως νομικές/λειτουργικές έννοιες

- ✦ Σύμφωνα με την οικεία Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης [Recommendation CM/Rec(2010)13]
- ✦ Το **Profile** αναφέρεται σε ένα σύνολο δεδομένων που χαρακτηρίζει μία κατηγορία ατόμων με σκοπό την εφαρμογή του σε ένα άτομο (a set of data characterising a category of individuals that is intended to be applied to an individual)
- ✦ Το **Profiling** αναφέρεται στη διαδικασία αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων που συνίσταται στην αντιστοίχιση ενός Profile σε ένα άτομο , ιδίως με σκοπό να ληφθούν αποφάσεις που το αφορούν ή για να αναλυθούν ή να προβλεφθούν οι προτιμήσεις, συμπεριφορές και στάσεις του. automatic data processing technique that consists of applying a “profile” to an individual, particularly in order to take decisions concerning her or him or for analysing or predicting her or his personal preferences, behaviours and attitudes

Σκοποί κι Εφαρμογές Profiling

- ✦ Το profiling είναι τόσο παλιό όσο και η ανθρώπινη συνύπαρξη καθώς είναι ένα είδος γνώσης που υποστηρίζει τη συμπεριφορά και τη λήψη αποφάσεων
- ✦ Ανάλυση/Πρόβλεψη (μελλοντικών) συμπεριφορών επί τη βάσει της ανάλυσης δεδομένων /ενεργειών παρελθόντος
  - Προσδιορισμός προτύπων
  - Γνώση επί τη βάσει πιθανολόγησης (Probabilistic knowledge)
- ✦ Από την άμεση διαφήμιση στην εφαρμογή του νόμου
  - Ανακάλυψη στοιχείων – Έρευνα/ Καταστολή
  - Αξιολόγηση κινδύνων - Πρόληψη

Profiling και εξόρυξη δεδομένων

- ✦ Το Profiling βασίζεται στη λεγόμενη εξόρυξη δεδομένων (data mining) που συνίσταται στην αναζήτηση /έρευνα προτύπων και συσχετισμών μεταξύ δεδομένων σε μεγάλα σύνολα/βάσεις δεδομένων
- ✦ Η εξόρυξη μετατρέπει τα δεδομένα (raw data) σε πληροφορία και γνώση
- ✦ Χρήση τεχνολογιών αναγνώρισης προτύπων (pattern recognition technologies)
- ✦ Συναγωγή συμπερασμάτων – δημιουργία μορφοτύπων
- ✦ Αναζήτηση πληροφορίας για άτομα ώστε να καταταχθούν σε προϋφιστάμενους μορφότυπους

● Profiling κι εξόρυξη δεδομένων στα κοινωνικά δίκτυα

- Τα κοινωνικά δίκτυα συνιστούν «φλέβα χρυσού» ως προς την εξόρυξη δεδομένων
- Εκθετική αύξηση χρηστών – εκθετική αύξηση διαθέσιμης πληροφορίας
- Κουλτούρα διαμοιρασμού (προσωπικών) δεδομένων
- Κατά κανόνα πρόκειται για «δημόσια προφίλ» ή για «δημόσιους» λογαριασμούς
- Πρόσβαση σε στοιχεία κλειστών προφίλ μέσω των συνδέσμων φίλων ή συμμετοχών σε ομάδες

Επιπτώσεις Πληροφοριακή ιδιωτικότητα

- ✦ Παραγωγή νέων (συχνά ευαίσθητων) δεδομένων εκτός του αρχικού πλαισίου και πέραν της γνώσης/προβλεψιμότητας ως προς τον πληροφοριακό ορίζοντα αυτού που επεξεργάζεται την πληροφορία
- ✦ Απώλεια ελέγχου επί της ίδιας πληροφορίας / Επιπτώσεις στο δικαίωμα πληροφοριακού αυτοπροσδιορισμού
- ✦ Έλλειψη διαφάνειας – Ζητήματα ως προς την ποιότητα της πληροφορίας (false positives/negatives)

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Αυτονομία και αξία του ανθρώπου

- ✱ Κατηγοριοποίηση – ένταξη των προσώπων σε ομάδες ή σε μορφότυπους συμπεριφοράς
- ✱ Επιπτώσεις στη διαμόρφωση/διαχείριση της ταυτότητας ενός προσώπου
- ✱ Επιπτώσεις στην αυτονομία του προσώπου και στις επιλογές ως προς την παρουσίαση του εαυτού του στις διάφορες και ανεξάρτητες σφαίρες της δημόσιας/ιδιωτικής ζωής

Επιπτώσεις Δυσμενείς διακρίσεις

- Κατηγοριοποίηση και καταμερισμός σε ομάδες συνιστούν τον πυρήνα του προβλεπτικού/προληπτικού profiling
- Έκθεση στον κίνδυνο δυσμενούς διακριτικής μεταχείρισης (social sorting)
- Η ομάδα ή/και τα προκαθορισμένα χαρακτηριστικά αποκτούν μεγαλύτερη σημασία από το ίδιο το πρόσωπο
- Ασυμμετρία ως προς την πληροφόρηση

Χαρακτηριστικά κοινωνικών δικτύων

- ✚ Τα χαρακτηριστικά των ψηφιακών κοινωνικών δικτύων επιτείνουν τους κινδύνους για τα πρόσωπα
- ✚ Διάρρηξη/ απόσπασση από το αρχικό πλαίσιο (De-contextualisation)
- ✚ Υπεραπλούστευση των κοινωνικών σχέσεων/ επικοινωνιακών επιλογών : friend or not ?
- ✚ Ανάπτυξη (κουλτούρας) εμπιστοσύνης που ενισχύει τον διαμοιρασμό πληροφορίας
- ✚ Αυτο-έκθεση σε βαθμό πληροφοριακής επιδειξιμανίας (exhibitionism)
- ✚ Σύγχυση μεταξύ δημόσιου-ιδιωτικού, μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής επικοινωνίας

Νομική βάση Profiling

Προστασία δεδομένων /1

- ✚ Προσωπικά δεδομένα : και όταν αναμένεται να χρησιμοποιηθούν, ώστε να αξιολογηθεί ή να αντιμετωπιστεί ένα πρόσωπο κατά έναν ορισμένο τρόπο ή να επηρεαστεί η κατάσταση ή η συμπεριφορά του (Ομάδα 29 – Concept of personal data)
- ✚ Συλλογή και επεξεργασία ψηφιακών ιχνών (και σε δημόσια προσιτές σελίδες/προφίλ) συνιστά επεξεργασία προσωπικών δεδομένων
- ✚ Το Profiling [όπως και η εξόρυξη δεδομένων (data mining)] συνιστά επεξεργασία προσωπικών δεδομένων εφόσον
  - γίνεται ανάλυση/αξιολόγηση δεδομένων που αναφέρονται σε προσδιορισμένα ή προσδιορίσιμα πρόσωπα
  - από το profiling /εξόρυξη προκύπτουν δεδομένα που αναφέρονται σε προσδιορισμένα ή προσδιορίσιμα πρόσωπα

Νομική βάση Profiling

Προστασία δεδομένων/2

✦ Βάσεις επεξεργασίας μέσω Profiling

- Συγκατάθεση [στα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα είναι σύνηθες να αναρτάται/διαμοιράζεται πληροφορία για τρίτα πρόσωπα]
- Ζωτικό συμφέρον του προσώπου [ποιος και πότε κρίνει τη ότι συντρέχει τέτοια περίπτωση]
- Δημόσιο συμφέρον/ άσκηση δημόσιας εξουσίας [πρόληψη / διερεύνηση/ καταστολή εγκλήματος]

✦ Τήρηση αντίστοιχων ουσιαστικών / διαδικαστικών προϋποθέσεων, π.χ. ως προς τα ευαίσθητα δεδομένα

✦ Εκπλήρωση υποχρεώσεων ως προς τα δικαιώματα των προσώπων

Βασικές αρχές

- ✦ Αρχή του σκοπού – χρήση δεδομένων που προκύπτουν από το profiling δημόσια προσιτών δεδομένων για α-σύμβατους σκοπούς;
- ✦ Επεξεργασία δεδομένων για σαφείς και ειδικούς σκοπούς : profiling στο πλαίσιο της διερεύνησης συγκεκριμένης υπόθεσης ή προσέγγιση γενικευμένης πρόβλεψης/πρόληψης;
- ✦ Κρίσιμο ως προς την αξιολόγηση: ποιος προβαίνει στην επεξεργασία, για ποιο σκοπό και σε ποια διαδικασία/φάση
- ✦ Η «εγκληματική συμπεριφορά» προφανώς εμπίπτει στην έννοια των προσωπικών δεδομένων
- ✦ Αρχή της αναλογικότητας: το profiling μεγάλου και απροσδιόριστου όγκου δεδομένων θέτει ζητήματα ως προς την αρχή της αναλογικότητας
- ✦ Αρχή της φειδούς (data minimisation)
- ✦ Ανωνυμοποίηση και ψευδωνυμοποίηση

Το ζήτημα της ελευθερίας της επικοινωνίας

- ✚ Στα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα λαμβάνει χώρα και επικοινωνία μεταξύ των χρηστών
- ✚ Τα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα δεν είναι κοινές ιστοσελίδες - Δυσδιάκριτα τα όρια : πότε πρόκειται για κοινοποίηση/ ανάρτηση και πότε για επικοινωνία
- ✚ Δεν πρόκειται (συνήθως) για επικοινωνία σε συνθήκες «μυστικότητας»/ ιδιωτικότητας αλλά.....
- ✚ Δεν είναι αυτονόητο ότι πρόκειται για επικοινωνία σε δημοσιότητα
- ✚ Από ποιο αριθμό «φίλων» και πάνω παύει να πρόκειται για «επικοινωνία» στο «πλαίσιο σχέσεων οικειότητας και εμπιστευτικότητας»;

Συμπερασματικές σκέψεις

- ✿ Επίλυση προβλημάτων μέσω προληπτικών μέτρων που βασίζονται στην επιτήρηση, στο Profiling, στην πρόβλεψη μελλοντικών ενεργειών και συμπεριφορών;
- ✿ Εκτίμηση –Πρόληψη- Περιορισμός κινδύνων σε μία κοινωνία κινδύνων: με ποια μέσα και σε ποια έκταση και υπό τον έλεγχο ποιων θεσμών και αρχών;
- ✿ Η εκτεταμένη επιτήρηση, η μετάβαση στη στρατηγική της πρόληψης απαιτεί ρύθμιση στο νόμο και θεσμικό έλεγχο στο πλαίσιο ενός δημοκρατικού κράτους δικαίου καθώς πρακτικές όπως το Profiling καθιστούν τα πρόσωπα ευρέως ιχνηλάσιμα με επιπτώσεις στη συμπεριφορά, στην απώλεια ελέγχου επί των ιδίων πληροφοριών, στην ελευθερία της έκφρασης, στην ελευθερία της επικοινωνίας και στην ανάπτυξη της προσωπικότητας – σε όσα δικαιώματα και ελευθερίες δηλ. συνιστούν ακριβώς το οξυγόνο της δημοκρατίας